

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO

TEHNOLOŠKA NAVODILA ZA INTERVENCIJO KOPOP_PS IZ STRATEŠKEGA NAČRTA 2023–2027

Ver. 1.0, 2024

Sofinancira
Evropska unija

SKUPNA
KMETIJSKA
POLITIKA

KAZALO VSEBINE

1. UVOD	4
2. OPERACIJA PS_GOV	4
2.1 PRIČAKOVANI UČINKI OPERACIJE PS_GOV NA OKOLJE IN PODNEBJE.....	4
2.2 KRAVE MOLZNICE	5
2.2.1 Vstopni kriteriji	5
2.2.2 Preverjanje vstopnega praga glede velikosti črede in vključenost v kontrolo prireje mleka in CPZ Govedo ter določitev povprečnega števila krav molznic	5
2.2.3 Analize krme	6
2.2.4 Krmni obroki	7
2.2.5 Vsebnost sečnine v mleku	9
2.2.6 Spremljanje rezultatov analiz krme in reje.....	9
2.2.7 Hramba dokumentacije pri izvajanju operacije PS_GOV – krave molznice	10
2.3 GOVEJI PITANCI	10
2.3.1 Preverjanje vstopnega praga glede velikosti črede ter določitev povprečnega števila govejih pitancev	10
2.3.2 Analize krme.....	11
2.3.3 Krmni obroki	13
2.3.4 Spremljanje rezultatov analiz krme in reje.....	14
2.3.5 Hramba dokumentacije pri izvajanju operacije PS_GOV – goveji pitanci	15
3. OPERACIJA PS_PRAP	16
3.1 PRIČAKOVANI UČINKI OPERACIJE PS_PRAP NA OKOLJE IN PODNEBJE.....	16
3.2 VSTOPNI KRITERIJI	16
3.3 PREVERJANJE VSTOPNEGA PRAGA GLEDE VELIKOSTI ČREDE TER DOLOČITEV POVPREČNEGA ŠTEVILA PRAŠIČEV PITANCEV.....	16
3.4 ANALIZE KRME	16
3.5 POPOLNE KRMNE MEŠANICE IN KRMNI OBROKI.....	17
3.6 PREVERJANJE KAKOVOSTI POPOLNIH KRMNIH MEŠANIC OZ. KRMNIH OBROKOV 19	
3.7 SPREMLJANJE REZULTATOV ANALIZ KRME IN REJE.....	19
3.8 HRAMBA DOKUMENTACIJE PRI IZVAJANJU OPERACIJE PS_PRAP	20
4. OPERACIJA PS_DROB.....	20
4.1 PRIČAKOVANI UČINKI OPERACIJE PS_DROB NA OKOLJE IN PODNEBJE	20
4.2 VSTOPNI KRITERIJI	21
4.3 PREVERJANJE VSTOPNEGA PRAGA GLEDE VELIKOSTI ČREDE IN DOLOČITEV POVPREČNEGA ŠTEVILA OVC OZ. KOZ	21
4.4 ANALIZE KRME	21
4.5 KRMNI OBROKI	22
4.6 SPREMLJANJE REZULTATOV ANALIZ KRME IN REJE.....	24
4.7 HRAMBA DOKUMENTACIJE PRI IZVAJANJU OPERACIJE PS_DROB.....	25
5. SEZNAM STROKOVNJAKOV	25

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Minimalno število potrebnih analiz pri kravah molznicah	6
Preglednica 2: Minimalno število potrebnih analiz pri govejih pitancih.....	12
Preglednica 3: Minimalno število potrebnih analiz pri prašičih pitancih.....	17
Preglednica 4: Minimalno število analiz pri ovcah oz. kozah	22

Pri pripravi Tehnoloških navodil za intervencijo Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila – Podnebne spremembe (KOPOP_PS) so sodelovali: dr. Jože Verbič (Kmetijski inštitut Slovenije), dr. Janez Salobir (Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko) in Marko Bizjak (Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko).

Oznake in kratice

Ca	Kalcij
CPZ Govedo	Centralna podatkovna zbirka Govedo
CRG	Centralni register govedi
Cu	Baker
K	Kalij
KGZS	Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije
KMG	Kmetijsko gospodarstvo
KOPOP_PS	Intervencija Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila – Podnebne spremembe
Mg	Magnezij
Na	Natrij
P	Fosfor
PS_DROB	Operacija Izboljšanje kakovosti krme in načrtno krmljenje ovc in koz
PS_GOV	Operacija Izboljšanje kakovosti krme in načrtno krmljenje goved
PS_PRAP	Operacija Krmljenje z zmanjšano količino dušika pri prašičih pitancih
RS	Republika Slovenija
SN SKP 2023–2027	Strateški načrt skupne kmetijske politike 2023–2027 za Slovenijo
TGP	Toplogredni plin(i)
Zn	Cink

1. UVOD

Intervencija Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila – Podnebne spremembe (KOPOP_PS), ki se izvaja v okviru Strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023–2027 za Slovenijo (SN SKP 2023–2027), je namenjena blaženju podnebnih sprememb in prilagajanju kmetovanja na podnebne spremembe. Z besedo »blaženje« opisujemo aktivnosti, ki zmanjšujejo izpuste toplogrednih plinov (TGP) ali pa prispevajo k odvzemu ogljikovega dioksida iz ozračja (predvsem gre za povečevanje zalog organske snovi v kmetijskih tleh).

Intervencija KOPOP_PS vključuje tri operacije:

- PS.1 Izboljšanje kakovosti krme in načrtno krmljenje goved (PS_GOV);
- PS.2 Krmljenje z zmanjšano količino dušika pri prašičih pitancih (PS_PRAP);
- PS.3 Izboljšanje kakovosti krme in načrtno krmljenje ovc in koz (PS_DROB).

V te operacije je mogoče vstopiti v letih 2024–2025. Pri vstopu v letu 2024 obveznost izvajanja traja pet let, pri vstopu v letu 2025 pa štiri leta. Izjema so primeri višje sile ali izjemnih okoliščin oz. prenos vseh rejnih živali, na katere se nanaša obveznost, na drugega nosilca kmetijskega gospodarstva (KMG).

Skupna točka vsem trem operacijam je optimiranje krmnih obrokov za rejne živali in s tem zmanjšanje intenzivnosti izpustov TGP. »Intenzivnost izpustov« nam pove, koliko TGP se sprosti na kg prirejenega mleka ali mesa. Intenzivnost izpustov pri prireji je najpomembnejši dejavnik, ki vpliva na ogljikov odtis živil živalskega porekla. Krmljenje na podlagi načrtno sestavljenih obrokov, ki temeljijo na rezultatih analiz krme in potreb živali, v Sloveniji ni splošno razširjeno. Samostojno, ali ob pomoči kmetijskih svetovalcev, ga izvajajo le naprednejši kmetje.

2. OPERACIJA PS_GOV

V operacijo PS_GOV se lahko vključijo **rejci krav molznic in rejci govejih pitancev**. Vstopni pogoji in obveznosti so za rejce krav molznic in rejce govejih pitancev določeni posebej. Rejci, ki redijo tako krave molznice kot goveje pitance, v operacijo PS_GOV lahko vstopijo z obema kategorijama goved (s kravami molznicami in z govejimi pitanci). Pri tem morajo izpolniti vse pogoje in obveznosti, ki so določeni za vsako kategorijo posebej. Če izpolnijo vse pogoje in obveznosti, so upravičeni do plačila za vsako kategorijo posebej.

2.1 PRIČAKOVANI UČINKI OPERACIJE PS_GOV NA OKOLJE IN PODNEBJE

Z vidika izpustov TGP in uhajanja dušikovih snovi v okolje pomeni spremljanje kakovosti krme in uvedba računanja obrokov naslednje:

- povečanje prebavljivosti obrokov in s tem zmanjšanje nastajanja metana v vampu;
- povečanje mlečnosti in dnevnih prirastov in s tem zmanjšanje deleža energije za vzdrževanje in zmanjšanje izpustov metana na enoto prirejenega mleka in mesa;
- zmanjšanje presnovnih motenj in s tem povečanje dolgoživosti krav molznic, kar pomeni manjše potrebe po plemenski živini za remont in manjše izpuste pri vzreji plemenske živine (manjše potrebe po telicah);
- izboljšanje plodnosti in s tem povečanje mlečnosti na krmni dan, kar pomeni manjše izpuste na enoto prirejenega mleka;
- zmanjšanje deleža živali, ki dobijo v obrokih premalo beljakovin in s tem izboljšanje delovanja vampa in zmanjšanje izpustov;

- zmanjšanje deleža živali, ki dobijo v obrokih preveč beljakovin in s tem zmanjšanje izločanja dušika, posledično pa zmanjšanje izpustov didušikovega oksida in amonijaka er spiranja nitratov v vode;
- optimalnejše izkoriščanje v Sloveniji pridelane krme in s tem zmanjšanje izpustov zaradi prekomorskega transporta krmnih žit in oljnih tropin.

2.2 KRAVE MOLZNICE

2.2.1 Vstopni kriteriji

Za vstop v operacijo PS_GOV veljajo za nosilce KMG, ki redijo krave molznice, naslednji vstopni kriteriji:

- izpolnjevanje splošnih določb, ki jih za intervencije KOPOP predpisuje Uredba o plačilih za okoljske in podnebne obveznosti ter naravne ali druge omejitve iz strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023–2027 (Uradni list RS, št. 30/24), (Uredba)¹;
- izpolnjevanje pogojev upravičenosti, kot jih za intervencije KOPOP predpisuje Uredba;
- krave molznice morajo biti za tekoče leto vključene v kontrolo prireje mleka in Centralno podatkovno zbirko Govedo pri Kmetijskem inštitutu Slovenije (CPZ Govedo)² od 1. 11. predhodnega leta do 31. 10. tekočega leta;
- nosilec KMG mora v času izvajanja operacije rediti najmanj 10 krav molznic;
- nosilec KMG mora redno izvajati analize krme;
- nosilec KMG mora imeti izdelane izračune krmnih obrokov;
- nosilec KMG mora analizirati in spremljati vsebnost sečnine v mleku posameznih krav molznic in dosegati skladnost z zahtevami, ki jih za sečnino v mleku določa Uredba;
- nosilec KMG mora spremljati napredek na področju pridelovanja krme in reje.

2.2.2 Preverjanje vstopnega praga glede velikosti črede in vključenost v kontrolo prireje mleka in CPZ Govedo ter določitev povprečnega števila krav molznic

Za preverjanje vstopnega praga (najmanj 10 krav molznic) se šteje povprečno število krav molznic, izračunano na podlagi števila krmnih dni, ki so vključene v kontrolo prireje mleka v obdobju od 1. 11. predhodnega leta do 31. 10. tekočega leta, po naslednji formuli:

Povprečno število krav molznic v kontroli prireje mleka = vsota števila krmnih dni krav molznic na KMG / 365.

Podatek se povzame iz Centralne podatkovne zbirke Govedo pri Kmetijskem inštitutu Slovenije (CPZ Govedo).

Na podlagi povprečnega števila krav molznic se določi tudi višina plačila, ki je določena v Uredbi. Izpolnjevanje pogoja o vključenosti v kontrolo prireje mleka in CPZ Govedo Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (agencija) preverja z upravnim pregledom, ob prvem vstopu v operacijo in kasneje ob oddaji zbirne vloge. Število živali se lahko v času trajanja obveznosti zmanjša, vendar na letni ravni (pomeni v povprečju) ne sme pasti pod 10 živali. Prav tako morajo krave molznice v času trajanja obveznosti ostati vključene v kontrolo prireje mleka in CPZ Govedo. Nosilec KMG, ki se odloči za vključitev krav molznic v izvajanje operacije PS_GOV, mora v to operacijo vključiti vse krave molznice na KMG.

¹ <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=URED9052>

² <https://www.govedo.si/cpz-govedo/>

2.2.3 Analize krme

Med obveznimi zahtevami za izvajanje operacije PS_GOV je analiziranje voluminozne krme. Osnovna analiza voluminozne krme, ki se mora izdelati vsako leto, mora obsegati najmanj določitev:

- sušine;
- surove vlaknine;
- surovih beljakovin in
- pepela.

Analiza lahko vključuje tudi druge, neobvezne, določitve, kot so:

- surove maščobe;
- sladkorji;
- škrob;
- v kislem detergentu netopna vlakna;
- v nevtralnem detergentu netopna vlakna;
- topnost beljakovin;
- različni parametri in vitro ali encimatske prebavljivosti itd.

Na podlagi podatkov o sestavi krme je treba oceniti vsebnost neto energije za laktacijo. Pri oceni vsebnosti neto energije za laktacijo se lahko upošteva tudi informacije o in vitro ali encimatski prebavljivosti krme.

Analizo mineralnih elementov je treba obvezno izdelati najmanj enkrat v obdobju trajanja obveznosti, in sicer v prvem ali drugem letu. Analiza mora obsegati najmanj določitev Ca, P in K. Analiza lahko obsega tudi druge, neobvezne, določitve mineralnih elementov, kot so Mg, Na, Zn, Cu itd. Če so vzorci odvzeti ločeno od vzorcev za določitev energijske vrednosti krme, je treba v njih določiti tudi vsebnost sušine.

Analize krme lahko izdelajo laboratoriji na območju RS ali laboratoriji zunaj območja RS. Če analizo krme izdelajo laboratoriji zunaj območja RS, morajo biti rezultati analize krme dostopni tudi v slovenščini. V slovenščino je lahko preveden celoten izvid, ali pa so na originalen izvid pripisani prevodi vrste analizirane krme in obveznih določitev.

Minimalno število potrebnih analiz je odvisno od števila krav molznic na KMG, kot je prikazano v preglednici 1.

Preglednica 1: Minimalno število potrebnih analiz pri kravah molznicah

Število krav molznic	Osnovna analiza vzorcev (sušina, surova vlaknina, surove beljakovine in pepel, določitev vsebnosti neto energije za laktacijo) – VSAKO LETO	Mineralni elementi (Ca, P in K) – ENKRAT V TRAJANJU OBVEZNOSTI (v prvem ali drugem letu)
10 do 15	dva vzorca, praviloma vzorca različne krme (travne silaže, koruzne silaže ali mrve)	dva vzorca, praviloma vzorca različne krme (travne silaže, koruzne silaže ali mrve)
16 do 30	tri vzorci, praviloma en vzorec travne silaže, en vzorec koruzne silaže in en vzorec mrve	tri vzorci, praviloma en vzorec travne silaže, en vzorec koruzne silaže in en vzorec mrve
31 ali več	pet vzorcev, praviloma vsaj en vzorec travne silaže, en vzorec koruzne silaže in en vzorec mrve	pet vzorcev, praviloma vsaj en vzorec travne silaže, en vzorec koruzne silaže in en vzorec mrve

Če katere od navedenih krm na KMG ne pridelujejo, se lahko nosilec KMG odloči za analizo več vzorcev druge krme. Po lastni presoji ali po posvetovanju s kmetijskim svetovalcem se lahko nosilec KMG odloči tudi za analizo zelene krme ali paše. Pri tem lahko ustrezno zmanjša število analiz konzervirane krme, in sicer tako, da je skupno število analiziranih vzorcev najmanj toliko, kot je navedeno v preglednici 1. Če na KMG izvajajo operacijo PS_GOV hkrati za krave molznice in za goveje pitance, je treba zagotoviti analize za vsako kategorijo živali posebej (npr. za 10 do 15 krav molznic in 10 do 15 govejih pancev skupaj štiri vzorce). Na KMG, ki morajo analizirati več kot tri vzorce, se je smiselno odločiti za več vzorcev travniške krme, ker je variabilnost med vzorci praviloma večja, kot pri koruzni silaži. Na teh KMG je pri izboru vzorcev smiselno upoštevati okoliščine, kot so npr. pridelovanje drugih krmnih rastlin (silaže iz strnih žit, sončnic, lucerne, sirka, ...) ali krma, za katero je pričakovati odstopanja (npr. krma, pridelana v sušnih razmerah).

2.2.4 Krmni obroki

Nosilci KMG, ki izvajajo operacijo PS_GOV, morajo krave molznice krmiti na podlagi izračunanih krmnih obrokov. Pri pripravi teh obrokov morajo biti upoštevane potrebe živali in kakovost krme. Operacija formalno zahteva le minimalno aktivnost na tem področju. Nosilec KMG mora imeti izračune krmnih obrokov najmanj za živali v laktaciji, torej en krmni obrok. S strokovnega vidika bi moral imeti nosilec KMG izdelanih več krmnih obrokov, npr. za krave molznice ob začetku laktacije, v sredini laktacije, ob koncu laktacije in za presušene krave. Ne glede na osnovno zahtevo za izvajanje operacije je priporočljivo, da ima nosilec KMG pripravljen načrt krmljenja za vsa obdobja produkcijskega in reprodukcijskega ciklusa.

Krmne obroke za živali lahko izračuna in po potrebi posodobi oseba, ki ima najmanj izobrazbo, pridobljeno po študijskih programih druge stopnje smeri zootehnika, veterina ali kmetijstvo.

Krmne obroke za živali na lastnem KMG lahko izračuna in po potrebi posodobi tudi nosilec KMG sam ali član njegovega KMG, če ima najmanj 5. stopnjo izobrazbe kmetijske smeri in mu izračun oz. posodobitev izračuna krmnih obrokov pregleda in potrdi strokovnjak kmetijske svetovalne službe. Če krmne obroke računa nosilec sam ali član njegovega KMG in ima najmanj izobrazbo, pridobljeno po študijskih programih druge stopnje smeri zootehnika, veterina ali kmetijstvo, pregled in potrditev krmnih obrokov s strani strokovnjaka iz prej omenjenega seznama ni potrebna.

Nosilec KMG mora imeti izdelan izračun krmnega obroka v letu vstopa v operacijo PS_GOV. Datum, do katerega mora biti krmni obrok pripravljen ni predpisan, smiselno pa ga je pripraviti čim prej, oz. ko so na voljo rezultati analiz krme. Kasneje morajo biti krmni obroki preverjeni in po potrebi posodobljeni vsaj enkrat letno. Najprimernejši čas za posodobitev je zgodnja jesen, ko je krma na skladišču in ko dobimo rezultate analiz.

Izračuni krmnih obrokov in njihove posodobitve morajo biti v pisni obliki. Če se pri preverjanju krmnega obroka ugotovi, da posodobitev krmnega obroka ni potrebna, se njegova veljavnost lahko podaljša. Pri tem je treba h krmnemu obroku v pisni obliki dopisati datum preverjanja, ime, priimek in stopnjo izobrazbe osebe, ki je krmni obrok preverila.

Iz izračunov krmnih obrokov v pisni obliki morajo biti razvidne informacije, na katerih temelji izračun krmnega obroka, informacije, ki jih potrebujemo pri krmljenju, in informacije, ki jih

potrebujemo pri preverjanju zahtev operacije PS_GOV. Izpis izračuna krmnega obroka mora vsebovati najmanj naslednje podatke:

- ime in priimek nosilca KMG;
- datum izračuna ali preveritve krmnega obroka oz. izdelave posodobitve ali preveritve posodobitve krmnega obroka;
- za katero kategorijo živali je krmni obrok izračunan oz. izdelana posodobitev krmnega obroka (npr. molznice po telitvi);
- katera krmila in v kakšnih količinah so vključena v krmni obrok;
- kakšna je predvidena vsebnost sušine, energijska vrednost, vsebnost surovih beljakovin, vsebnost Ca in vsebnost P v krmilih;
- kakšno je predvideno zauživanje sušine krmnega obroka;
- kakšne so koncentracije energije, surovih beljakovin, Ca in P v sušini krmnega obroka;
- sklic na normative, ki so bili uporabljeni pri računanju krmnega obroka;
- ime in priimek ter stopnja izobrazbe osebe, ki je izračunala krmni obrok ali preverila krmni obrok, oz. posodobila krmni obrok ali preverila posodobitev krmnega obroka.

Če so krmni obroki pripravljani s pomočjo splošno razširjenih komercialnih računalniških programov ali programov, ki so jih pripravile raziskovalne ali strokovne inštitucije, sklic na normative, ki so bili uporabljeni pri računanju krmnega obroka ni potreben, saj je le-tega mogoče preveriti iz javno dostopnih podatkov. V tem primeru mora izračun obroka vsebovati navedbo programa, ki je bil uporabljen.

Normativi in programska orodja, ki jih je treba upoštevati/uporabljati pri izračunu obrokov za krave molznice, niso predpisana (pomeni, da lahko uporabimo kateri koli sodoben sistem za vrednotenje oskrbljenosti krav molznic z energijo, beljakovinami, minerali, vitamini in drugimi potrebnimi snovmi, vključno z vlaknino). V svetu so se razvili različni sistemi za računanje obrokov. V Sloveniji se za računanje obrokov najpogosteje uporablja program Zifo 2, ki so ga izdelali na Inštitutu za prehrano živali in krmo v Grubu (Nemčija), temelji pa na nemških normativih. Za prevod tega programa v slovenščino so poskrbeli na KGZS. Na voljo je tudi slovenski spletni program za računanje obrokov KOKRA³, ki so ga razvili na Kmetijskem inštitutu Slovenije, temelji pa na normativih, ki so bili predlagani za Slovenijo. Edini kriterij, ki mu mora zadostiti uporabljeni program za računanje krmnih obrokov za krave molznice je, da mora postopek upoštevati bilanco dušika v vampu. To pomeni, da je treba upoštevati obseg razgrajevanja beljakovin v vampu in obseg sinteze mikrobnih beljakovin v vampu. Slovenski sistem presnovljivih beljakovin in nemški sistem izkoristljivih surovih beljakovin tem zahtevam zadostita, stari sistem prebavljivih surovih beljakovin pa ne.

Pri računanju krmnih obrokov je treba upoštevati rezultate analiz krme, ki je bila analizirana v tekočem letu. To priporočilo je treba smiselno prilagoditi, saj lahko na KMG krmijo tudi krmo prejšnje sezone. Vsa krma na KMG ni analizirana. Predvsem na travinju imamo krmo različnih košenj, različne starosti, krmo iz sejanih travnikov, na katerih so bile posejane različne setvene mešanice in krmo trajnih travnikov z različno botanično sestavo. Z analizami, ki jih zahteva operacija PS_GOV, torej ne moremo zadostiti vsem potrebam računanja krmnih obrokov. To velja še posebej za manjša KMG, na katerih je treba analizirati le dva vzorca. Pri sestavljanju krmnih obrokov smiselno uporabimo rezultate aktualnih analiz, analiz iz preteklosti, rezultatov organoleptične ocene krme in podatke iz različnih krmnih tabel.

³ Program za načrtovanje prehrane goveda <https://www.govedo.si/kokra-kopit-rejci/#>

2.2.5 Vsebnost sečnine v mleku

Nosilec KMG, ki s kravami molznicami vstopi v operacijo PS_GOV, mora najmanj šestkrat letno določiti vsebnost sečnine v mleku posameznih krav molznic. Določitve sečnine v mleku se izvajajo v sklopu kontrole prireje mleka. Praviloma se sečnina v vzorcih posameznih krav določi enajstkrat letno, rezultati pa so sproti (v roku nekaj dni po kontroli) na voljo na spletni strani CPZ Govedo⁴, nosilci KMG pa jih na zahtevo prejmejo tudi po elektronski ali klasični pošti.

Zahteva je izpolnjena, če je bilo izvedeno v povprečju najmanj šest analiz sečnine na kravo molznico od 1. 11. predhodnega leta do 31. 10. tekočega leta, pri čemer je:

Povprečno število analiz sečnine na kravo molznico = skupno število analiz sečnine / povprečno število krav molznic.

Vsebnost sečnine v mleku je dober pokazatelj oskrbljenosti krav molznic z beljakovinami in tudi pokazatelj učinkovitosti izkoriščanja dušika in energije. Če je vsebnost sečnine v mleku premajhna, prebava v vampu ne deluje normalno in izkoriščanje energije se poslabša. Če je vsebnost sečnine v mleku prevelika, je izkoristek beljakovin slab, živali pa po nepotrebnem izločajo dušik (predvsem s sečem).

Priporočene vrednosti za vsebnost sečnine v mleku so od 15 do 25 mg na 100 ml. **Zahteva operacije PS_GOV je, da mora najmanj 70 % preiskanih vzorcev mleka vsebovati med 15 in 30 mg sečnine na 100 ml. Zahteva mora biti izpolnjena na letni ravni. Z namenom zadostitve tej zahtevi je priporočljivo, da nosilec KMG sproti (mesečno) preverja rezultate določitev sečnine in po potrebi korigira krmljenje. Vsebnost sečnine v mleku je edino merilo uspešnosti reje, ki ga mora nosilec KMG pri izvajanju operacije PS_GOV obvezno dosegati.**

2.2.6 Spremljanje rezultatov analiz krme in reje

Nosilci KMG, vključeni v operacijo PS_GOV, morajo obvezno spremljati rezultate analiz krme in prireje mleka ter jih primerjati z rezultati iz prejšnjih let, s strokovnimi priporočili ali s stanjem na ravni države. Spremljanje rezultatov ima predvsem izobraževalen namen. Priporočljivo je, da se zaradi preglednosti rezultate prikaže grafično ali tabelarično na način, da so razvidni trendi na KMG in primerjave s strokovnimi priporočili ali s stanjem v državi. **Pogoj za upravičenost do plačil je spremljanje rezultatov, ne pa izkazovanje dejanskega napredka.** Pregled doseženih rezultatov se pripravi za preteklo leto izvajanja operacije PS_GOV. Podatki se vodijo v evidencah o delovnih opravilih, kot jih zahteva Uredba.

Obvezni podatki za spremljanje rezultatov na področju pridelovanja krme in prireje mleka so naslednji:

1. kakovost krme:

- vsebnost surovih beljakovin, pepela in neto energije za laktacijo (NEL);

2. prireja mleka:

- povprečna mlečnost krav molznic v standardni laktaciji,
- povprečna mlečnost krav molznic na krmni dan,

⁴ <https://www.govedo.si/cpz-govedo/>

- povprečna doba med telitvama,
- povprečna vsebnost sečnine v mleku,
- intenzivnost izpustov TGP (izpusti na kg prirejenega mleka),
- izločanje dušika (izločanje na kg prirejenega mleka).

Pregled kakovosti krme mora nosilec KMG na podlagi rezultatov analiz krme pripraviti sam. Pregled stanja na področju prireje mleka in primerjava s povprečjem na ravni države in s strokovnimi priporočili bosta za namen izvajanja operacije PS_GOV posebej pripravljena v CPZ Govedo. Nosilec KMG mora obrazec s podatki natisniti, rezultate pregledati in jih hraniti v evidencah o delovnih opravilih.

Pregled doseženih rezultatov za spremljanje napredka se pripravi za predhodno leto izvajanja operacije PS_GOV najpozneje do 31. 12. tekočega leta.

2.2.7 Hramba dokumentacije pri izvajanju operacije PS_GOV – krave molznice

Nosilec KMG, ki je v operacijo PS_GOV vključen s kravami molznicami, mora na KMG hraniti:

- rezultate analiz krme in izračune krmnih obrokov oz. posodobitev krmnih obrokov v pisni obliki;
- potrditve izračunov krmnih obrokov ali njihovih posodobitev v pisni obliki, izdane s strani strokovnjaka kmetijske svetovalne službe, če krmne obroke za živali na lastnem KMG izračuna ali posodobi nosilec sam ali član njegovega KMG in če ne dosega najmanj izobrazbe, pridobljene po študijskih programih druge stopnje smeri zootehnika, veterina ali kmetijstvo;
- dokumente, iz katerih je razvidno spremljanje rezultatov na področju pridelovanja krme in prireje mleka.

2.3 GOVEJI PITANCI

Za vstop v operacijo PS_GOV veljajo za nosilce KMG, ki redijo goveje pitance, naslednji vstopni kriteriji:

- izpolnjevanje splošnih določb, ki jih za intervencije KOPOP predpisuje Uredba;
- izpolnjevanje pogojev upravičenosti, kot jih za intervencije KOPOP predpisuje Uredba;
- nosilec KMG mora v času izvajanja operacije rediti najmanj 10 govejih pitancev (štejejo biki, voli in pitovne telice);
- nosilec KMG mora redno izvajati analize krme;
- nosilec KMG mora imeti izdelane izračune krmnih obrokov;
- nosilec KMG mora spremljati napredek na področju pridelovanja krme in reje.

2.3.1 Preverjanje vstopnega praga glede velikosti črede ter določitev povprečnega števila govejih pitancev

Za preverjanje vstopnega praga (najmanj 10 govejih pitancev) šteje povprečno število govejih pitancev v tekočem letu izvajanja operacije PS_GOV, pri čemer se v izračunu povprečnega števila živali upoštevajo podatki o številu goveda, ki jih agencija prevzame iz Centralnega registra govedi (CRG) po stanju na dan 1. 2. tekočega leta in na štiri reprezentativno izbrane datume, ki jih določi agencija in objavi na svoji spletni strani, vendar ne prej kot dva tedna po njihovi določitvi.

Po definiciji iz Uredbe je goveji pitanec mlado govedo moškega spola od šest mesecev do enega leta, mlado govedo moškega spola od enega do dveh let, govedo moškega spola

nad dve leti in telica za pitanje, starosti najmanj šest mesecev, ki še ni telila in je namenjena za zakol.

Povprečno število moških živali se določi na podlagi stanja v CRG, in sicer na dan 1. 2. tekočega leta, štirih reprezentativno izbranih datumov in podatka o številu živali s pregleda KMG na kraju samem. Ker iz CRG ni razvidno, katere so plemenske telice in katere so namenjene pitanju, se število telic v pitanju določi na podlagi števila zaklanih telic. To se naredi tako, da se število zaklanih telic v tekočem letu pomnoži s faktorjem 2 (ker je vsaka telica, ki gre v zakol, v hlevu v povprečju dve leti). Pri tem štejejo telice starosti nad šest mesecev. Na podlagi povprečnega števila govejih pitancev se določi tudi višina plačila, ki je objavljena v Uredbi. Število živali se lahko v času trajanja obveznosti zmanjša, vendar na letni ravni (pomeni v povprečju) ne sme pasti pod 10 živali. Nosilec KMG, ki se odloči za vključitev govejih pitancev v izvajanje operacije PS_GOV, mora v to operacijo vključiti vse goveje pitance na KMG (pomeni vse moške živali in telice za pitanje).

Za število živali govejih pitancev se šteje povprečno število živali v tekočem letu trajanja obveznosti.

Povprečno število telic za pitanje se oceni na podlagi števila zaklanih telic po naslednji formuli:

$$N(TZ) = TZ \times F,$$

pri čemer je:

- $N(TZ)$ ocenjeno povprečno število telic za zakol na KMG;
- TZ število zaklanih telic pri starosti nad šest mesecev v tekočem letu;
- F faktor za oceno števila telic za pitanje, določen na podlagi števila zaklanih telic, je 2, izračunan pa je na podlagi povprečne starosti telic ob izločitvi v obdobju 2018–2022 in povprečnega trajanja bivanja telic, starih nad šest mesecev, na KMG.

2.3.2 Analize krme

Med obveznimi zahtevami za izvajanje operacije PS_GOV je analiziranje voluminozne krme. Osnovna analiza voluminozne krme, ki se mora izdelati vsako leto, mora obsegati najmanj določitev:

- sušine;
- surove vlaknine;
- surovih beljakovin in
- pepela.

Analiza lahko vsebuje tudi druge, neobvezne, določitve, kot so:

- surove maščobe;
- sladkorji;
- škrob;
- v kislem detergentu netopna vlakna;
- v nevtralnem detergentu netopna vlakna;
- topnost beljakovin;
- različni parametri in vitro ali encimatske prebavljivosti itd.

Na podlagi podatkov o sestavi krme je treba oceniti vsebnost metabolne (presnovljive) energije. Pri oceni vsebnosti metabolne energije se lahko upošteva tudi informacije o in vitro ali encimatski prebavljivosti krme.

Analizo mineralnih elementov je treba obvezno izdelati najmanj enkrat v obdobju trajanja obveznosti, in sicer v prvem ali drugem letu. Analiza mora obsegati najmanj določitev Ca, P in K. Analiza lahko obsega tudi druge, neobvezne, določitve mineralnih elementov, kot so Mg, Na, Zn, Cu itd. Če so vzorci odvzeti ločeno od vzorcev za določitev energijske vrednosti krme, je treba v njih določiti tudi vsebnost sušine.

Analize krme lahko izdelajo laboratoriji na območju RS ali laboratoriji zunaj območja RS. Če analizo krme izdelajo laboratoriji zunaj območja RS, morajo biti rezultati analize krme dostopni tudi v slovenščini. V slovenščino je lahko preveden celoten izvid, ali pa so na originalen izvid pripisani prevodi vrste analizirane krme in obveznih določitev.

Minimalno število potrebnih analiz je odvisno od števila govejih pitancev na KMG, kot je prikazano v preglednici 2.

Preglednica 2: Minimalno število potrebnih analiz pri govejih pitancih

Število govejih pitancev	Osnovna analiza vzorcev (sušina, surova vlaknina, surove beljakovine in pepel, določitev vsebnosti neto energije – VSAKO LETO	Mineralni elementi (Ca, P in K) – ENKRAT V TRAJANJU OBVEZNOSTI (v prvem ali drugem letu)
10 do 15	dva vzorca, praviloma vzorca različne krme (travne silaže, koruzne silaže ali mrve)	dva vzorca, praviloma vzorca različne krme (travne silaže, koruzne silaže ali mrve)
16 do 30	trije vzorci, praviloma en vzorec travne silaže, en vzorec koruzne silaže in en vzorec mrve	trije vzorci, praviloma en vzorec travne silaže, en vzorec koruzne silaže in en vzorec mrve
31 ali več	pet vzorcev, praviloma vsaj en vzorec travne silaže, en vzorec koruzne silaže in en vzorec mrve	pet vzorcev, praviloma vsaj en vzorec travne silaže, en vzorec koruzne silaže in en vzorec mrve

Če katere od navedenih krm na KMG ne pridelujejo, se lahko nosilec KMG odloči za analizo več vzorcev druge krme. Po lastni presoji ali po posvetovanju s kmetijskim svetovalcem se lahko nosilec KMG odloči tudi za analizo zelene krme ali paše. Pri tem lahko ustrezno zmanjša število analiz konzervirane krme, in sicer tako, da je skupno število analiziranih vzorcev najmanj toliko, kot je navedeno v preglednici 2.

Če na KMG izvajajo operacijo PS_GOV hkrati za goveje pitance in za krave molznice, je treba zagotoviti analize za vsako kategorijo živali posebej (npr. za 10 do 15 molznic in 10 do 15 govejih pitancev skupaj štiri vzorce). Na KMG, ki morajo analizirati več kot tri vzorce, se je smiselno odločiti za več vzorcev travniške krme, ker je variabilnost med vzorci praviloma večja, kot pri koruzni silaži. Na teh KMG pri izboru vzorcev smiselno upoštevamo okoliščine, kot so npr. pridelovanje drugih krmnih rastlin (silaže iz strnih žit, sončnic, lucerne, sirka, ...) ali krma, za katero je pričakovati odstopanja (npr. krma, pridelana v sušnih razmerah).

2.3.3 Krmni obroki

Nosilci KMG, ki izvajajo operacijo PS_GOV, morajo goveje pitance krmiti na podlagi izračunanih krmnih obrokov. Pri pripravi teh obrokov morajo biti upoštevane potrebe živali in kakovost krme. Operacija PS_GOV formalno zahteva le minimalno aktivnost na tem področju. Nosilec KMG mora imeti izračune krmnih obrokov najmanj za kategorijo od 300 do 400 kg telesne mase, torej en krmni obrok. S strokovnega vidika bi moral imeti nosilec KMG izdelanih več krmnih obrokov, npr. za kategorije 200 do 300 kg, 300 do 400 kg in nad 400 kg telesne mase. Ne glede na osnovno zahtevo za izvajanje operacije PS_GOV je priporočljivo, da ima nosilec KMG pripravljen načrt krmljenja za celotno obdobje pitanja. Krmne obroke za živali lahko izračuna in po potrebi posodobi oseba, ki ima najmanj izobrazbo, pridobljeno po študijskih programih druge stopnje smeri zootehnika, veterina ali kmetijstvo.

Krmne obroke za živali na lastnem KMG lahko izračuna in po potrebi posodobi tudi nosilec KMG sam ali član njegovega KMG, če ima najmanj 5. stopnjo izobrazbe kmetijske smeri in mu izračun oz. posodobitev izračuna krmnih obrokov pregleda in potrdi strokovnjak kmetijske svetovalne službe. Če krmne obroke računa nosilec KMG sam ali član njegovega KMG in ima najmanj izobrazbo, pridobljeno po študijskih programih druge stopnje smeri zootehnika, veterina ali kmetijstvo, pregled in potrditev krmnih obrokov s strani strokovnjaka iz prej omenjenega seznama ni potrebna.

Nosilec KMG mora imeti izdelan izračun krmnega obroka v letu vstopa v operacijo PS_GOV. Datum, do katerega mora biti krmni obrok pripravljen ni predpisan, smiselno pa ga je pripraviti čim prej, oz. ko so na voljo rezultati analiz krme. Kasneje morajo biti krmni obroki preverjeni in po potrebi posodobljeni vsaj enkrat letno. Najprimernejši čas za posodobitev je zgodnja jesen, ko je krma na skladišču in ko dobimo rezultate analiz.

Izračuni krmnih obrokov in njihove posodobitve morajo biti v pisni obliki. Če se pri preverjanju krmnega obroka ugotovi, da posodobitev krmnega obroka ni potrebna, se njegova veljavnost lahko podaljša. Pri tem je treba h krmnemu obroku v pisni obliki dopisati datum preverjanja, ime, priimek in stopnjo izobrazbe osebe, ki je obrok preverila.

Iz izračunov krmnih obrokov v pisni obliki morajo biti razvidne informacije na katerih temelji izračun krmnega obroka, informacije, ki jih potrebujemo pri krmljenju in informacije, ki jih potrebujemo pri preverjanju zahtev operacije PS_GOV. Izpis izračuna krmnega obroka mora vsebovati najmanj naslednje podatke:

- ime in priimek nosilca KMG;
- datum izračuna ali preveritve krmnega obroka oz. izdelave posodobitve ali preveritve posodobitve krmnega obroka;
- za katero kategorijo živali je krmni obrok izračunan oz. izdelana posodobitev krmnega obroka (npr. pitanci od 300 do 400 kg telesne mase);
- katera krmila in v kakšnih količinah so vključena v krmni obrok;
- kakšna je predvidena vsebnost sušine, energijska vrednost, vsebnost surovih beljakovin, vsebnost Ca in vsebnost P v krmilih;
- kakšno je predvideno zauživanje sušine krmnega obroka;
- kakšne so koncentracije energije, surovih beljakovin, Ca in P v sušini krmnega obroka;
- sklic na normative, ki so bili uporabljeni pri računanju krmnega obroka;
- ime in priimek ter stopnja izobrazbe osebe, ki je izračunala krmni obrok ali preverila krmni obrok, oz. posodobila krmni obrok ali preverila posodobitev krmnega obroka.

Če so krmni obroki pripravljene s pomočjo splošno razširjenih komercialnih računalniških programov ali programov, ki so jih pripravile raziskovalne ali strokovne inštitucije, sklic na normative, ki so bili uporabljeni pri računanju krmnega obroka ni potreben, saj je le-tega mogoče preveriti iz javno dostopnih podatkov. V tem primeru mora izračun krmnega obroka vsebovati navedbo programa, ki je bil uporabljen.

Normativi in programska orodja, ki jih je treba upoštevati/uporabljati pri izračunu krmnih obrokov za goveje pitance, niso predpisana (pomeni, da lahko uporabimo kateri koli sodoben sistem za vrednotenje oskrbljenosti govejih pitalcev z energijo, beljakovinami, minerali, vitamini in drugimi potrebnimi snovmi, vključno z vlaknino). V svetu so se razvili različni sistemi za računanje obrokov. V Sloveniji se za računanje obrokov najpogosteje uporablja program Zifo 2, ki so ga izdelali na Inštitutu za prehrano živali in krmo v Grubu (Nemčija), temelji pa na nemških normativih. Za prevod tega programa v slovenščino so poskrbeli na KGZS. Na voljo je tudi slovenski spletni program za računanje obrokov KOPIT⁵, ki so ga razvili na Kmetijskem inštitutu Slovenije, temelji pa na normativih, ki so bili predlagani za Slovenijo. Edini kriterij, ki mu mora zadostiti uporabljeni program za računanje krmnih obrokov za goveje pitance je, da mora postopek upoštevati bilanco dušika v vampu. To pomeni, da je treba upoštevati obseg razgrajevanja beljakovin v vampu in obseg sinteze mikrobnih beljakovin v vampu. Slovenski sistem presnovljivih beljakovin in nemški sistem izkoristljivih surovih beljakovin tem zahtevam zadostita, stari sistem prebavljivih surovih beljakovin pa ne.

Pri računanju krmnih obrokov je treba upoštevati rezultate analiz krme, ki je bila analizirana v tekočem letu. To priporočilo je treba smiselno prilagoditi, saj lahko na KMG krmijo tudi krmo prejšnje sezone. Vsa krma na KMG ni analizirana. Predvsem na travinju imamo krmo različnih košenj, različne starosti, krmo iz sejanih travnikov, na katerih so bile posejane različne setvene mešanice in krmo trajnih travnikov z različno botanično sestavo. Z analizami, ki jih zahteva operacija PS_GOV, torej ne moremo zadostiti vsem potrebam računanja krmnih obrokov. To velja še posebej za manjša KMG, na katerih je treba analizirati le dva vzorca. Pri sestavljanju krmnih obrokov smiselno uporabimo rezultate aktualnih analiz, analiz iz preteklosti, rezultatov organoleptične ocene krme in podatke iz različnih krmnih tabel.

2.3.4 Spremljanje rezultatov analiz krme in reje

Nosilci KMG, ki so vključeni v operacijo PS_GOV, morajo obvezno spremljati rezultate analiz krme in pitanja ter jih primerjati z rezultati iz prejšnjih let, s strokovnimi priporočili ali s stanjem na ravni države. Spremljanje rezultatov ima predvsem izobraževalen namen. Priporočljivo je, da se zaradi preglednosti rezultate prikaže grafično ali tabelarično na način, da so razvidni trendi na KMG in primerjave s strokovnimi priporočili ali s stanjem v državi. **Pogoj za upravičenost do plačil je spremljanje rezultatov, ne pa izkazovanje dejanskega napredka.** Pregled doseženih rezultatov se pripravi za preteklo leto izvajanja operacije. Podatki se vodijo v evidencah o delovnih opravilih, kot jih zahteva Uredba.

Obvezni podatki za spremljanje rezultatov na področju pridelovanja krme in reje govejih pitalcev so naslednji:

1. kakovost krme:

- vsebnost surovih beljakovin, pepela in metabolne energije (ME);

⁵ Program za načrtovanje prehrane goveda <https://www.govedo.si/kokra-kopit-rejci/#>

2. prireja govejega mesa:

- povprečen dnevni prirast telesne mase (od rojstva do zakola ali v času reje na KMG),
- intenzivnost izpustov TGP (izpusti na kg prirasta telesne mase).

Pregled kakovosti krme mora nosilec KMG na podlagi rezultatov analiz krme pripraviti sam.

Za izračun povprečnega dnevnega prirasta telesne mase in intenzivnost izpustov TGP pri govejih pitancih uporabite **program Excel**, ki je priložen evidencam o delovnih opravilih (*PS_GOV_program_v1_2024.xlsx*). Pri tem upoštevajte naslednje:

1. **Za teleta rojena na KMG ali kupljena na drugih KMG pri starosti do treh mesecev uporabite zavihek »teleta rojena na kmetiji«.** V ustrezna polja vpišite podatek o starosti pisanca ob zakolu in o telesni masi ob zakolu. Če razpolagate s podatkom o topli masi trupa, lahko telesno maso ob zakolu ocenite z vpisom tople mase in starosti ob zakolu (obstajata dve vrstici, ločeno za moške in ženske živali). Telesno maso prepisite v polje za izračun prirasta telesne mase in intenzivnosti izpustov TGP. V ustrezno označenih poljih odčitajte rezultate (povprečni prirast telesne mase in intenzivnost izpustov TGP).
2. **V primeru, da nosilec KMG kupuje starejša teleta (nad tri mesece) uporabite zavihek »nakup starejših telet«.** V ustrezna polja vpišite podatke o telesni masi ob uhlevitvi, telesni masi ob zakolu in trajanju pitanja na KMG. Če razpolagate s podatkom o topli masi trupa, lahko telesno maso ob zakolu ocenite z vpisom tople mase in starosti ob zakolu (obstajata dve vrstici, ločeno za moške in ženske živali). Telesno maso prepisite v polje za izračun prirasta telesne mase in intenzivnosti izpustov TGP. V ustrezno označenih poljih odčitajte rezultate (povprečni prirast telesne mase in intenzivnost izpustov TGP).
3. Povprečne dnevne priraste telesne mase in intenzivnost izpustov TGP pod 1. in 2. točko lahko računate za posamezne živali ali za skupine živali, ki so bile oddane v zakol istočasno. V primeru skupin živali vpišite podatke o povprečni starosti ob zakolu, povprečni telesni masi ob zakolu, povprečni masi ob uhlevitvi, povprečnem trajanju pitanja na KMG.
4. Telesno maso ob zakolu je najlažje oceniti na podlagi mase toplega trupa (oceno se izvede v istem programu kot izračun dnevnih prirastov telesne mase in intenzivnost izpustov TGP). Če tega podatka nimamo, je treba govejega pisanca pred zakolom stehtati. V primeru skupin govejih pisancev, ki jih oddamo v zakol hkrati, lahko skupno telesno maso skupine določimo s tehtanjem kamiona.

Pregled doseženih rezultatov za spremljanje napredka se pripravi za predhodno leto izvajanja operacije PS_GOV najpozneje do 31. 12. tekočega leta.

2.3.5 Hramba dokumentacije pri izvajanju operacije PS_GOV – goveji pitanci

Nosilec KMG, ki je v operacijo PS_GOV vključen z govejimi pitanci, mora na KMG hraniti:

- rezultate analiz krme in izračune krmnih obrokov oz. posodobitev krmnih obrokov v pisni obliki;
- potrditve izračunov krmnih obrokov ali njihovih posodobitev v pisni obliki, izdane s strani strokovnjaka kmetijske svetovalne službe, če krmne obroke za živali na lastnem KMG izračuna ali posodobi nosilec KMG sam ali član KMG in če ne dosega najmanj

izobrazbe, pridobljeno po študijskih programih druge stopnje smeri zootehnika, veterina ali kmetijstvo;

- dokumente, iz katerih je razvidno spremljanje rezultatov na področju pridelovanja krme in prireje govejega mesa.

3. OPERACIJA PS_PRAP

V operacijo PS_PRAP se lahko vključijo **rejci prašičev pitancev**.

3.1 PRIČAKOVANI UČINKI OPERACIJE PS_PRAP NA OKOLJE IN PODNEBJE

Pri prašičih pitancih je z vidika trajnostne rabe naravnih virov in zmanjšanja obremenjevanja okolja najbolj pomembno zmanjšanje izločanja dušika in P. Pri zmanjšanju vsebnosti dušika in P v krmi ter njunega izločanja z blatom in sečem, je mogoče doseči velik napredek z vpeljavo sistema standardizirane prave precekalne oz. ilealne prebavljivosti aminokislin in prebavljivosti P. S tem, in z dosledno vpeljavo faznega krmljenja, lahko zagotovimo bolj točno pokrivanje potreb v vseh fazah reje. Z upoštevanjem ilealne prebavljivosti aminokislin in z uvedbo faznega krmljenja je mogoče s krmo z zmanjšano vsebnostjo beljakovin ob nespremenjenih rezultatih reje izločanje dušika zmanjšati tudi za več kot 50 %. S tem neposredno prispevamo k zmanjšanju izpustov amonijaka, posredno pa tudi k zmanjšanju izpustov didušikovega oksida, ki je TGP.

3.2 VSTOPNI KRITERIJI

Za vstop v operacijo PS_PRAP veljajo za rejce prašičev pitancev naslednji vstopni kriteriji:

- izpolnjevanje splošnih določb, ki jih za intervencije KOPOP predpisuje Uredba;
- izpolnjevanje pogojev upravičenosti, kot jih za intervencije KOPOP predpisuje Uredba;
- nosilec KMG mora v času izvajanja operacije rediti najmanj 50 prašičev pitancev;
- nosilec KMG mora redno izvajati analize krme;
- nosilec KMG mora imeti izdelane izračune krmnih obrokov;
- nosilec KMG mora spremljati napredek na področju pridelovanja krme in reje.

3.3 PREVERJANJE VSTOPNEGA PRAGA GLEDE VELIKOSTI ČREDE TER DOLOČITEV POVPREČNEGA ŠTEVILA PRAŠIČEV PITANCEV

Za preverjanje vstopnega praga (najmanj 50 prašičev pitancev) šteje povprečno število prašičev pitancev v tekočem letu izvajanja operacije PS_PRAP. Po definiciji iz Uredbe je prašič pitanec prašič od 30 kg dalje, pitan na višjo težo, kmečka reja prašičev in prašič od 30 do 110 kg. Pri določitvi povprečnega števila živali se upoštevajo število prašičev pitancev po stanju na dan 1. 2. tekočega leta, podatki o povprečnem številu živali v turnusu in skupno število dni vseh turnusov iz evidence rejnih živali ter število živali s pregleda na kraju samem. Na podlagi povprečnega števila prašičev pitancev se določi tudi višina plačila, ki je določena z Uredbo. Število živali se lahko v času trajanja obveznosti zmanjša, vendar na letni ravni (pomeni v povprečju) ne sme pasti pod 50 živali. Nosilec KMG, ki se odloči za vključitev prašičev pitancev v izvajanje operacije PS_PRAP, mora v to operacijo vključiti vse prašiče pitance na KMG.

3.4 ANALIZE KRME

Med obveznimi zahtevami za izvajanje operacije PS_PRAP je analiziranje na KMG pridelane krme in analiziranje osnovnih krmil, kupljenih na trgu, razen če gre za nakup popolnih krmnih mešanic pri proizvajalcih krmnih mešanic. Obveznosti so prikazane v

preglednici 3. Na KMG, ki pridelujejo krmila (krmo), istočasno pa osnovna krmila (npr. koruza, ječmen, sojine tropine, ...) kupujejo tudi na trgu, se lahko po lastni presoji ali po posvetovanju s kmetijskim svetovalcem odločijo tudi za nadomestitev dela analiz domače krme z analizami krme s trga. Pri tem morajo vsako leto skupno analizirati vsaj pet vzorcev krmil.

Preglednica 3: Minimalno število potrebnih analiz pri prašičih pitancih

Aktivnost na KMG	Obveznost analiziranja krme (osnovna analiza vsako leto, mineralni elementi enkrat v času trajanja obveznosti)
pridelovanje krmil (krme) na KMG (npr. koruza, ječmen, ...) in uporaba teh krmil za krmljenje prašičev	pet vzorcev doma pridelanih krmil
priprava krmnih mešanic na KMG ob uporabi kupljenih krmil	pet vzorcev kupljenih krmil ali dopolnilnih krmnih mešanic, ki se uporabljajo za pripravo popolnih krmnih mešanic in krmnih obrokov v reji.
nakup popolnih krmnih mešanic pri proizvajalcih krmnih mešanic	analiziranje krmnih mešanic ni obvezno

V vzorcih je treba določiti najmanj vsebnosti:

- sušine;
- surovih beljakovin;
- surovih maščob;
- škroba;
- sladkorja in
- pepela.

Na podlagi rezultatov analiz je treba oceniti vsebnost presnovljive energije. Analiza lahko vsebuje tudi druge, neobvezne, določitve. Vsaj enkrat v obdobju trajanja obveznosti (petih letih) je treba opraviti tudi skupno pet analiz na vsebnost mineralnih elementov. Te analize morajo obsegati najmanj določitve Ca, P in K.

Analize krme lahko izdelajo laboratoriji na območju RS ali laboratoriji zunaj območja RS. Če analizo krme izdelajo laboratoriji zunaj območja RS, morajo biti rezultati analize krme dostopni tudi v slovenščini. V slovenščino je lahko preveden celoten izvid, ali pa so na originalen izvid pripisani prevodi vrste analizirane krme in obveznih določitev.

3.5 POPOLNE KRMNE MEŠANICE IN KRMNI OBROKI

Prašičem pitancem lahko krmimo popolne krmne mešanice ali pa krmne obroke, ki so sestavljeni iz osnovnih krmil (npr. silirano koruzno zrnje) in dopolnilnih krmnih mešanic. Nosilci KMG, ki izvajajo operacijo PS_PRAP, morajo imeti za popolne krmne mešanice ali za krmne obroke izračune. Pri pitanju do mase 130 kg je treba izvajati tri-ali štiri-fazno krmljenje, kar pomeni, da se uporabljajo tri ali štiri različne popolne krmne mešanice ali krmni obroki. Pri pitanju na 150 kg telesne mase se mora izvajati vsaj štiri-fazno krmljenje. Pri računanju popolnih krmnih mešanic oz. obrokov je treba upoštevati pravo ilealno prebavljivost aminokislin in prebavljivost P. Pri pripravi teh obrokov morajo biti upoštevane potrebe živali in kakovost krme. Upravičenec mora imeti izračune popolnih krmnih mešanic oz. krmnih obrokov najmanj za vsako fazo pitanja.

Popolne krmne mešanice ali krmne obroke za prašiče pitance lahko izračuna in po potrebi posodobi oseba, ki ima najmanj izobrazbo, pridobljeno po študijskih programih druge stopnje smeri zootehnika, veterina ali kmetijstvo.

Popolne krmne mešanice ali krmne obroke za živali na lastnem KMG lahko izračuna in po potrebi posodobi tudi nosilec KMG sam ali član njegovega KMG, če ima najmanj 5. stopnjo izobrazbe kmetijske smeri in mu izračun oz. posodobitev izračuna krmnih obrokov pregleda in potrdi strokovnjak kmetijske svetovalne službe. Če krmne obroke računa nosilec KMG sam ali član njegovega KMG in ima najmanj izobrazbo, pridobljeno po študijskih programih druge stopnje smeri zootehnika, veterina ali kmetijstvo, pregled in potrditev krmnih obrokov s strani strokovnjaka iz prej omenjenega seznama ni potrebna.

Nosilec KMG mora imeti izračune popolnih krmnih mešanic ali krmnih obrokov v letu vstopa v operacijo PS_PRAP (za vsako fazo pitanja posebej). Datum, do katerega morajo biti izračuni popolnih krmnih mešanic ali krmnih obrokov pripravljeni ni predpisan, smiselno pa jih je pripraviti čim prej, oz. ko so na voljo rezultati analiz krme. Kasneje morajo biti izračuni krmnih mešanic ali krmnih obrokov preverjeni in po potrebi posodobljeni vsaj enkrat letno.

Izračuni krmnih mešanic ali krmnih obrokov in njihove posodobitve morajo biti v pisni obliki. Če se pri preverjanju krmnega obroka ugotovi, da posodobitev krmnega obroka ni potrebna, se lahko njegova veljavnost podaljša. Pri tem je treba k izračunu v pisni obliki dopisati datum preverjanja, ime, priimek in stopnjo izobrazbe osebe, ki je obrok preverila.

Iz izračunov popolnih krmnih mešanic oz. krmnih obrokov v pisni obliki morajo biti razvidne informacije, na katerih temelji izračun krmnega obroka, informacije, ki jih potrebujemo pri krmljenju in informacije, ki jih potrebujemo pri preverjanju zahtev operacije PS_PRAP. Izpis izračuna popolne krmne mešanice ali krmnega obroka mora vsebovati najmanj naslednje:

- ime in priimek upravičenca;
- datum izračuna ali preveritve popolne krmne mešanice oz. izdelave posodobitve ali preveritve posodobitve popolne krmne mešanice;
- za katero kategorijo pitancev je popolna krmna mešanica oz. krmni obrok izračunan;
- kakšna je predvidena energijska vrednost in vsebnost naslednjih hranil v popolnih krmnih mešanicah oz. krmnih obrokih: sušina, surove beljakovine, prebavljive beljakovine, posamezne ilealno prebavljive esencialne aminokisliline (najmanj lizin, metionin, metionin in cistein, treonin, triptofan), Ca, skupni in prebavljivi P;
- katera krmila in dopolnilne krmne mešanice in v kakšnih količinah so vključena v popolno krmno mešanico oz. krmni obrok, če upravičenec popolno krmno mešanico pripravlja sam;
- katera krmila so vključena v popolno krmno mešanico oz. krmni obrok, če upravičenec popolno krmno mešanico nabavlja pri proizvajalcu;
- kakšno je predvideno zauživanje sušine krmnega obroka;
- sklic na priporočila oz. podatke o prebavljivosti aminokislin in P, ki so bili uporabljeni pri izračunu krmnega obroka;
- ime in priimek ter stopnja izobrazbe osebe, ki je izračunala popolno krmno mešanico oz. krmni obrok ali preverila popolno krmno mešanico oz. krmni obrok, ali posodobila popolno krmno mešanico oz. krmni obrok ali preverila posodobitev popolne krmne mešanice oz. krmnega obroka.

Če so krmne mešanice oz. krmni obroki pripravljene s pomočjo splošno razširjenih komercialnih računalniških programov ali programov, ki so jih pripravile raziskovalne ali strokovne inštitucije, sklic na normative, ki so bili uporabljeni pri računanju, ni potreben, saj

je le-te mogoče preveriti iz javno dostopnih podatkov. V tem primeru mora izračun popolne krmne mešanice oz. krmnega obroka vsebovati navedbo programa, ki je bil uporabljen.

Normativi in programska orodja, ki jih je treba upoštevati/uporabljati pri izračunu krmnih obrokov za prašiče pitance, niso predpisana (pomeni, da lahko uporabimo kateri koli sodoben sistem za vrednotenje oskrbljenosti prašičev pitancev z energijo, beljakovinami, minerali, vitamini in drugimi potrebnimi snovmi). V svetu so se razvili različni sistemi za računanje obrokov. V Sloveniji se za računanje obrokov najpogosteje uporablja program Zifo 2, ki so ga izdelali na Inštitutu za prehrano živali in krmo v Grubu (Nemčija), temelji pa na nemških normativih. Za prevod tega programa v slovenščino so poskrbeli na KGZS. Edini kriterij, ki mu mora zadostiti uporabljeni program za računanje krmnih obrokov za prašiče pitance je, da mora postopek upoštevati pravo ilealno prebavljivost aminokislin in prebavljivost P.

Pri računanju krmnih obrokov je treba upoštevati rezultate analiz krme, ki je bila analizirana v tekočem letu. To priporočilo je treba smiselno prilagoditi, saj lahko na KMG krmijo tudi krmila prejšnje letine. Pri sestavljanju krmnih obrokov smiselno uporabimo rezultate aktualnih analiz, analiz iz preteklosti, deklaracij nakupljene krme, po potrebi tudi podatke iz različnih krmnih tabel.

3.6 PREVERJANJE KAKOVOSTI POPOLNIH KRMNIH MEŠANIC OZ. KRMNIH OBROKOV

Vsebnost dušika oz. surovih beljakovin je treba dvakrat letno določiti v vseh krmnih mešanicah oz. krmnih obrokih za vse faze pitanja. Ob tem mora analiza obsegati najmanj določitev sušine, surovih beljakovin, surovih maščob, škroba, sladkorja in pepela. Na podlagi analize je treba oceniti vsebnosti presnovljive energije v popolnih krmnih mešanicah oz. krmnih obrokih. Če se uporablja več kot štiri-fazno pitanje, se opravijo analize le za štiri faze, obvezno za prvo in zadnjo fazo pitanja.

3.7 SPREMLJANJE REZULTATOV ANALIZ KRME IN REJE

Nosilec KMG mora obvezno spremljati rezultate analiz krme, če krmo prideluje na KMG, in rezultate pitanja. Rezultate mora primerjati z rezultati iz prejšnjih let, s strokovnimi priporočili ali s stanjem na ravni države. Spremljanje rezultatov ima predvsem izobraževalen namen. Priporočljivo je, da se zaradi preglednosti rezultate prikaže grafično ali tabelarično na način, da so razvidni trendi na KMG in primerjave s strokovnimi priporočili ali s stanjem v državi. **Pogoj za upravičenost do plačil je spremljanje rezultatov, ne pa izkazovanje dejanskega napredka.** Pregled doseženih rezultatov se pripravi za preteklo leto izvajanja operacije PS_PRAP. Podatki se vodijo v evidencah o delovnih opravilih, kot jih zahteva Uredba.

Obvezni podatki za spremljanje rezultatov na področju pridelovanja krme in reje prašičev pitancev so naslednji:

1. kakovost na kmetijskem gospodarstvu pridelane krme:

- vsebnost surovih beljakovin, pepela in metabolne (presnovljive) energije (ME);

2. proizvodne lastnosti:

- število in telesna masa živali na začetku pitanja,
- število, telesna masa in število dni v pitanju na koncu pitanja,
- povprečni dnevni prirast v času pitanja,

- povprečna poraba krme v posamezni fazi pitanja,
- izločanje dušika v času pitanja (skupno in na kg prirasta v času pitanja).

Za izračun povprečnega dnevnega prirasta telesne mase in izločanja dušika uporabite **program Excel** (PS_PRAP_program_v1_2024.xlsx), ki je priložen evidencam o delovnih opravilih.

Pregled doseženih rezultatov za spremljanje se pripravi za predhodno leto izvajanja operacije PS_PRAP najpozneje do 31. 12. tekočega leta.

3.8 HRAMBA DOKUMENTACIJE PRI IZVAJANJU OPERACIJE PS_PRAP

Nosilec KMG, ki je vključen v operacijo PS_PRAP, mora na KMG hraniti:

- izdelane analize krme in izračune popolnih krmnih mešanic oz. krmnih obrokov v pisni obliki;
- izdelane posodobitve popolnih krmnih mešanic oz. krmnih obrokov v pisni obliki;
- v pisni obliki potrditev izračuna popolnih krmnih mešanic oz. krmnih obrokov ali posodobitve popolnih krmnih mešanic oz. krmnih obrokov, ki jo izda strokovnjak kmetijske svetovalne službe, če krmne obroke za živali na lastnem KMG izračuna oz. izračun krmnih obrokov posodobi nosilec KMG sam ali član njegovega KMG;
- dokumente, iz katerih je razvidno spremljanje napredka.

4. OPERACIJA PS_DROB

V operacijo PS_DROB se lahko vključijo **rejci ovc oz. koz mlečne in mesne reje**.

4.1 PRIČAKOVANI UČINKI OPERACIJE PS_DROB NA OKOLJE IN PODNEBJE

Z vidika izpustov TGP, dušikovih snovi in rudninskih snovi v okolje pomeni spremljanje kakovosti krme in uvedba računanja obrokov naslednje:

- povečanje prebavljivosti obrokov in s tem zmanjšanje metanogeneze v vampu;
- povečanje mlečnosti in dnevnih prirastov in s tem zmanjšanje deleža energije za vzdrževanje in zmanjšanje izpustov metana na enoto prirejenega mleka in mesa;
- zmanjšanje presnovnih motenj in s tem povečanje dolgoživosti, kar pomeni manjše potrebe po plemenski živini za remont in manjše izpuste pri vzreji plemenske živine;
- zmanjšanje deleža živali, ki dobijo v obrokih premalo beljakovin in s tem izboljšanje delovanja vampa in zmanjšanje izpustov metana;
- zmanjšanje deleža živali, ki dobijo v obrokih preveč beljakovin in s tem zmanjšanje izločanja dušika, posledično pa zmanjšanje izpustov didušikovega oksida in amonijaka ter spiranja nitratov v vode;
- zmanjšanje deleža živali, ki dobijo v obrokih preveč P, zmanjšanje kopičenja P na kmetijskih zemljiščih in odplavljanja P v vode;
- optimalnejše izkoriščanje v Sloveniji pridelane krme in s tem zmanjšanje izpustov zaradi prekomorskega transporta krmnih žit in oljnih tropin.

4.2 VSTOPNI KRITERIJI

Za vstop v operacijo PS_DROB veljajo za rejce ovc oz. koz naslednji vstopni kriteriji:

- izpolnjevanje splošnih določb, ki jih za intervencije KOPOP predpisuje Uredba;
- izpolnjevanje pogojev upravičenosti, kot jih za intervencije KOPOP predpisuje Uredba;
- nosilec KMG mora v času izvajanja operacije rediti najmanj 14 ovc ali 14 koz;
- nosilec KMG mora redno izvajati analize krme;
- nosilec KMG mora imeti izdelane izračune krmnih obrokov;
- nosilec KMG mora spremljati napredek na področju pridelovanja krme in reje.

4.3 PREVERJANJE VSTOPNEGA PRAGA GLEDE VELIKOSTI ČREDE IN DOLOČITEV POVPREČNEGA ŠTEVILA OVC OZ. KOZ

Za preverjanje vstopnega praga (najmanj 14 ovc ali 14 koz) šteje povprečno število ovc oz. koz v tekočem letu izvajanja operacije PS_DROB. Povprečno število se določi na podlagi stanja na dan 1. 2. tekočega leta iz evidence rejnih živali, števila živali iz Centralnega registra drobnice na štiri reprezentativno izbrane datume in podatka o številu živali s pregleda KMG na kraju samem. Na podlagi povprečnega števila ovc oz. koz se določi tudi višina plačila, ki je objavljena v Uredbi. Število živali se lahko v času trajanja obveznosti zmanjša, vendar na letni ravni (pomeni v povprečju) ne sme pasti pod 14 ovc ali 14 koz. Nosilec KMG, ki se odloči za vključitev ovc oz. koz v izvajanje operacije PS_DROB, mora v to operacijo vključiti vse ovce oz. vse koze na KMG.

4.4 ANALIZE KRME

Med obveznimi zahtevami za izvajanje operacije PS_DROB je analiziranje voluminozne krme. Osnovna analiza voluminozne krme, ki se mora izdelati vsako leto, mora obsegati najmanj določitev:

- sušine;
- surove vlaknine;
- surovih beljakovin in
- pepela.

Analiza lahko vsebuje tudi druge, neobvezne, določitve, kot so:

- surove maščobe;
- sladkorji;
- škrob;
- v kislem detergentu netopna vlakna;
- v nevtralnem detergentu netopna vlakna;
- topnost beljakovin;
- različni parametri in vitro ali encimatske prebavljivosti itd.

Na podlagi podatkov o sestavi krme je treba oceniti vsebnost presnovljive energije.

Analizo mineralnih elementov je treba obvezno izdelati najmanj enkrat v obdobju trajanja obveznosti, in sicer v prvem ali drugem letu. Analiza mora obsegati najmanj določitev Ca, P in K. Analiza lahko obsega tudi druge, neobvezne, določitve mineralnih elementov, kot so Mg, Na, Zn, Cu itd. Če so vzorci odvzeti ločeno od vzorcev za določitev energijske vrednosti krme, je treba v njih določiti tudi vsebnost sušine.

Analize krme lahko izdelajo laboratoriji na območju RS ali laboratoriji zunaj območja RS. Če analizo krme izdelajo laboratoriji zunaj območja RS, morajo biti rezultati analize krme dostopni tudi v slovenščini. V slovenščino je lahko preveden celoten izvid, ali pa so na originalen izvid pripisani prevodi vrste analizirane krme in obveznih določitev.

Minimalno število potrebnih analiz je prikazano v preglednici 4.

Preglednica 4: Minimalno število analiz pri ovcah oz. kozah

Število ovc oz. koz	Osnovna analiza vzorcev (sušina, surova vlaknina, surove beljakovine in pepel, določitev vsebnosti presnovljive energije) – VSAKO LETO	Mineralni elementi (Ca, P in K) – ENKRAT V TRAJANJU OBVEZNOSTI (v prvem ali drugem letu)
najmanj 14 ovc ali 14 koz	dva vzorca voluminozne krme, praviloma vzorca različne krme (travne silaže, mrve ali paše)	dva vzorca, praviloma vzorca različne krme (travne silaže, mrve ali paše)

Če katere od navedenih krm na KMG ne pridelujejo, se lahko nosilec KMG odloči za analizo več vzorcev druge krme. Po lastni presoji ali po posvetovanju s kmetijskim svetovalcem se lahko nosilec KMG odloči tudi za analizo zelene krme ali paše. Pri tem lahko ustrezno zmanjša število analiz konzervirane krme, pri čemer mora biti skupno število analiziranih vzorcev najmanj dva.

4.5 KRMNI OBROKI

Nosilci KMG, ki izvajajo operacijo PS_DROB, morajo ovce in koze krmiti na podlagi izračunanih krmnih obrokov. Pri pripravi teh obrokov morajo biti upoštevane potrebe živali in kakovost krme. Operacija formalno zahteva le minimalno aktivnost na tem področju. Nosilec KMG mora imeti izračune krmnih obrokov najmanj za živali v laktaciji oz. za pitanje jagnjet in kozličev. Ne glede na osnovno zahtevo za izvajanje operacije je priporočljivo, da ima nosilec KMG pripravljen načrt krmljenja za vsa obdobja produkcijskega in reprodukcijskega ciklusa.

Krmne obroke za živali lahko izračuna in po potrebi posodobi oseba, ki ima najmanj izobrazbo, pridobljeno po študijskih programih druge stopnje smeri zootehnika, veterina ali kmetijstvo.

Krmne obroke za živali na lastnem KMG lahko izračuna in po potrebi posodobi tudi nosilec KMG sam ali član njegovega KMG, če ima najmanj 5. stopnjo izobrazbe kmetijske smeri in mu izračun oz. posodobitev izračuna krmnih obrokov pregleda in potrdi strokovnjak kmetijske svetovalne službe. Če krmne obroke računa nosilec sam ali član njegovega KMG in ima najmanj izobrazbo, pridobljeno po študijskih programih druge stopnje smeri zootehnika, veterina ali kmetijstvo, pregled in potrditev krmnih obrokov s strani strokovnjaka iz prej omenjenega seznama ni potrebna.

Nosilec KMG mora imeti izdelan izračun krmnega obroka v letu vstopa v operacijo PS_DROB. Datum, do katerega mora biti krmni obrok pripravljen ni predpisan, smiselno pa ga je pripraviti čim prej, oz. ko so na voljo rezultati analiz krme. Kasneje morajo biti krmni obroki preverjeni in po potrebi posodobljeni vsaj enkrat letno. Najprimernejši čas za posodobitev je zgodnja jesen, ko je krma na skladišču in ko dobimo rezultate analiz.

Izračuni krmnih obrokov in njihove posodobitve morajo biti v pisni obliki. Če se pri preverjanju krmnega obroka ugotovi, da posodobitev krmnega obroka ni potrebna, se njegova veljavnost lahko podaljša. Pri tem je treba h krmnemu obroku v pisni obliki dopisati datum preverjanja, ime, priimek in stopnjo izobrazbe osebe, ki je obrok preverila.

Iz izračunov krmnih obrokov v pisni obliki morajo biti razvidne informacije, na katerih temelji izračun krmnega obroka, informacije, ki jih potrebujemo pri krmljenju, in informacije, ki jih potrebujemo pri preverjanju zahtev operacije PS_DROB. Izpis izračuna krmnega obroka mora vsebovati najmanj naslednje podatke:

- ime in priimek nosilca KMG;
- datum izračuna ali preveritve krmnega obroka oz. izdelave posodobitve ali preveritve posodobitve krmnega obroka;
- za katero kategorijo živali je krmni obrok izračunan oz. izdelana posodobitev krmnega obroka (npr. ovce po jagnjivii);
- katera krmila in v kakšnih količinah so vključena v krmni obrok;
- kakšna je predvidena vsebnost sušine, energijska vrednost, vsebnost surovih beljakovin, vsebnost Ca in vsebnost P v krmilih;
- kakšno je predvideno zauživanje sušine krmnega obroka;
- kakšne so koncentracije energije, surovih beljakovin, Ca in P v sušini krmnega obroka;
- sklic na normative, ki so bili uporabljeni pri računanju krmnega obroka;
- ime in priimek ter stopnja izobrazbe osebe, ki je izračunala krmni obrok ali preverila krmni obrok, oz. posodobila krmni obrok ali preverila posodobitev krmnega obroka.

Če so krmni obroki pripravljani s pomočjo splošno razširjenih komercialnih računalniških programov ali programov, ki so jih pripravile raziskovalne ali strokovne inštitucije, sklic na normative, ki so bili uporabljeni pri računanju krmnega obroka ni potreben, saj je le-tega mogoče preveriti iz javno dostopnih podatkov. V tem primeru mora izračun krmnega obroka vsebovati navedbo programa, ki je bil uporabljen.

Normativi in programska orodja, ki jih je treba upoštevati/uporabljati pri izračunu obrokov za ovce oz. koze, niso predpisana (pomeni, da lahko uporabimo kateri koli sodoben sistem za vrednotenje oskrbljenosti ovc oz. koz z energijo, beljakovinami, minerali, vitamini in drugimi potrebnimi snovmi, vključno z vlaknino). V svetu so se razvili različni sistemi za računanje obrokov. V Sloveniji se za računanje obrokov najpogosteje uporablja program Zifo 2, ki so ga izdelali na Inštitutu za prehrano živali in krmo v Grubu (Nemčija), temelji pa na nemških normativih. Za prevod tega programa v slovenščino so poskrbeli na KGZS. Na voljo je tudi spletni pripomoček za računanje obrokov za drobnico⁶. Edini kriterij, ki mu mora zadostiti uporabljeni program za računanje krmnih obrokov za ovce in koze za prirejo mleka je, da mora postopek upoštevati bilanco dušika v vampu. To pomeni, da je treba upoštevati obseg razgrajevanja beljakovin v vampu in obseg sinteze mikrobnih beljakovin v vampu. Slovenski sistem presnovljivih beljakovin in nemški sistem izkoristljivih surovih beljakovin tem zahtevam zadostita, stari sistem prebavljivih surovih beljakovin pa ne.

Pri računanju krmnih obrokov je treba upoštevati rezultate analiz krme, ki je bila analizirana v tekočem letu. To priporočilo je treba smiselno prilagoditi, saj lahko na KMG krmijo tudi krmo prejšnje sezone. Vsa krma na KMG ni analizirana. Predvsem na travinju imamo krmo različnih košenj, različne starosti, krmo iz sejanih travnikov, na katerih so bile posejane različne setvene mešanice in krmo trajnih travnikov z različno botanično sestavo. Z analizami, ki jih zahteva operacija PS_DROB, torej ne moremo zadostiti vsem potrebam računanja krmnih obrokov. Pri sestavljanju obrokov smiselno uporabimo rezultate aktualnih

⁶ <https://www.drobnica.si/files/pripomocek-za-izracun-krmnih-obrokov/>

analiz, analiz iz preteklosti, rezultatov organoleptične ocene krme in podatke iz različnih krmnih tabel.

4.6 SPREMLJANJE REZULTATOV ANALIZ KRME IN REJE

Nosilci KMG, vključeni v operacijo PS_DROB, morajo obvezno spremljati rezultate analiz krme, prireje mleka in mesa ter jih primerjati z rezultati iz prejšnjih let, s strokovnimi priporočili ali s stanjem na ravni države. Spremljanje rezultatov ima predvsem izobraževalen namen. Priporočljivo je, da se zaradi preglednosti rezultate prikaže grafično ali tabelarično na način, da so razvidni trendi na KMG in primerjave s strokovnimi priporočili ali s stanjem v državi. **Pogoj za upravičenost do plačil je spremljanje rezultatov, ne pa izkazovanje dejanskega napredka.** Pregled doseženih rezultatov se pripravi za preteklo leto izvajanja operacije PS_DROB. Podatki se vodijo v evidencah o delovnih opravilih, kot jih zahteva Uredba.

Obvezni podatki za spremljanje rezultatov na področju pridelovanja krme in prireje so naslednji:

1. kakovost krme:

- vsebnost surovih beljakovin, pepela, surove vlaknine in presnovljive energije (ME);

2. prireja mleka drobnice:

- povprečna mlečnost ovc oz. koz v standardni laktaciji,
- intenzivnost izpustov TGP (izpusti na kg prirejenega mleka),
- izločanje dušika (izločanje na kg prirejenega mleka)⁷;

3. prireja mesa drobnice:

- povprečen dnevni prirast telesne mase jagnjet ali kozličev (od rojstva do zakola ali v času reje na KMG),
- intenzivnost izpustov TGP (izpusti na kg prirasta telesne mase).

Program Excel, ki je priložen evidencam o delovnih opravilih, uporabite za izračun:

1. intenzivnosti izpustov TGP pri prireji mleka pri:

- ovcah: PS_DROB_program_ovce_v1_2024.xlsx, list Obrazec_ovce_mleko,
- kozah: PS_DROB_program_koze_v1_2024.xlsx, list Obrazec_koze_mleko;

2. povprečnega dnevnega prirasta telesne mase in intenzivnost izpustov TGP pri prireji mesa pri:

- jagnjetih za pitanje:
- PS_DROB_program_ovce_v1_2024.xlsx, list Obrazec_jagnjeta_meso,
- kozličih za pitanje:
- PS_DROB_program_koze_v1_2024.xlsx, list Obrazec_kozliči_meso).

Pregled kakovosti krme mora nosilec KMG na podlagi rezultatov analiz krme pripraviti sam. Nosilec KMG mora obrazec s podatki natisniti, rezultate pregledati in jih hraniti v evidencah o delovnih opravilih.

Pregled doseženih rezultatov za spremljanje napredka se pripravi za predhodno leto izvajanja operacije PS_DROB najpozneje do 31. 12. tekočega leta.

⁷ Podatek o izločanju dušika pri ovcah in kozah (g na kg prirejenega mleka) bo predvidoma črtan iz seznama obveznih podatkov za spremljanje napredka.

4.7 HRAMBA DOKUMENTACIJE PRI IZVAJANJU OPERACIJE PS_DROB

Nosilec KMG, ki je vključen v operacijo PS_DROB, mora na KMG hraniti:

- izdelane analize krme in izračune krmnih obrokov oz. posodobitev krmnih obrokov v pisni obliki;
- v pisni obliki potrditev izračuna ali posodobitve krmnega obroka, ki jo izda strokovnjak kmetijske svetovalne službe, če krmne obroke za živali na lastnem KMG izračuna oz. krmne obroke posodobi upravičenec sam ali član KMG;
- dokumente, iz katerih je razvidno spremljanje napredka na področju pridelovanja krme in reje.

5. SEZNAM STROKOVNJAKOV

KGZ	Ime in priimek svetovalca	Telefon	e-pošta
CELJE	Jelka Ferlež	03 749 10 64, 041 448 016	jelka.ferlez@ce.kgzs.si
	Darinka Fidler	03 749 10 62, 070 468 478	darinka.fidler@ce.kgzs.si
	Maja Klemen Cokan	03 710 17 86, 041 498 266	maja.klemencokan@ce.kgzs.si
	Barbara Kralj	03 898 82 71, 030 481 323	barbara.kralj@ce.kgzs.si
	Iztok Polanšek	03 839 09 10, 031 487 363	iztok.polansek@ce.kgzs.si
	Vesna Ranc	02 883 99 11, 030 656 793	vesna.ranc@ce.kgzs.si
	Rok Samec	03 490 75 85 051 226 622	rok.samec@ce.kgzs.si
	Alenka Sekirnik	03 759 18 50, 041 475 481	alenka.sekirnik@ce.kgzs.si
	Marija Vaukan Sobočan	02 883 99 12, 041 436 519	marija.vaukan@ce.kgzs.si
	Mitja Zupančič	03 42 55 51, 041 426 513	mitja.zupancic@ce.kgzs.si
KRANJ	Igor Horvat	04 511 27 04, 031 810 814	igor.horvat@kr.kgzs.si
	Franc Pavlin	04 280 46 31, 040 530 230	franc.pavlin@kr.kgzs.si
LJUBLJANA	Jasmina Slatnar	01 513 07 26, 041 310 159	jasmina.slatnar@lj.kgzs.si
	Tina Trebušak	01 513 07 44, 041 310 198	tina.trebusak@lj.kgzs.si
MARIBOR	Tina Kep	02 228 49 16	tina.kep@kmetijski-zavod.si
MURSKA SOBOTA	Martina Dobaj Gomboc	02 539 14 21,070 466 287	martina.gomboc@kgzs-ms.si
	Karmen Jerič	02 539 14 31, 031 338 013	karmen.jeric@kgzs-ms.si
	Janez Lebar	02 539 1431, 031 703 604	janez.lebar@kgzs-ms.si
	mag. Sašo Sever	02 539 1418, 031 703 609	saso.sever@kgzs-ms.si
NOVA GORICA	Adam Raspor	05 372 26 40, 040 388 841	adam.raspor@go.kgzs.si

KGZ	Ime in priimek svetovalca	Telefon	e-pošta
	mag. Ida Štoka	05 731 28 52	ida.stoka@go.kgzs.si
	Matjaž Princič	05 39 54 264, 040 558 027	matjaz.princic@go.kgzs.si
	Andi Špacapan	05 36 17 075, 040 369 170	andi.spacapan@go.kgzs.si
NOVO MESTO	Stane Glač	07 346 06 70	stane.glac@kgzs-zavodnm.si
	Viktor Kožar	07 490 22 10	viktor.kozar@kgzs-zavodnm.si
	Katarina Kuhar	07 305 62 10	katarina.kuhar@kgzs-zavodnm.si
	Anja Mežan	07 373 05 85	anja.mezan@kgzs-zavodnm.si
	Vladimir Sotošek	07 814 17 25	vladimir.sotosek@kgzs-zavodnm.si
PTUJ	mag. Anton Hohler	02 805 58 85, 031 649 011	anton.hohler@kgz-ptuj.si
	Jakob Ivanuša	02 741 75 03, 031 615 762	jakob.ivanusa@kgz-ptuj.si
	Aleš Kirbiš	02 805 58 86, 031 728 212	ales.kirbis@kgz-ptuj.si
	mag. Darja Prevalnik	02 749 36 25, 031 688 772	darja.prevalnik@kgz-ptuj.si
	Peter Pribožič	02 749 36 22, 031 688 844	peter.pribozic@kgz-ptuj.si
	mag. Rudi Tacer	02 877 06 92, 040 357 595	rudi.tacer@kgz-ptuj.si
	dr. Andrej Toplak	02 749 36 14, 031 787 971	andrej.toplak@kgz-ptuj.si